

12. Gardner, H. Frames of mind: The theory of multiple intelligence / H. Gardner. – New York, Basic Books, 2003. – 440 pp.
13. Gardner H. Intelligence Reframed: Multiple intelligences for the 21st century. – New York: Basic Books, 1999. – 292 pp.
14. Skehan, P. Individual Differences in Second-language Learning / P. Skehan. – London: Edward Arnold, 1989. – 168 pp.
15. Wollach M. A., Kogan N. A new look of the creativity — intelligence distinction // J. of Personality. – 1965. V. 33. № 3. P. 358 (348 – 369).

Анотация

Ю.В.Поплавская-Мельниченко

Общие и отличительные принципы развития музыкальных и лингвистических способностей в аспекте общего развития личности

В статье рассмотрено музыкальные и лингвистические способности, природу их происхождения, процесс формирования и развития, обнаружено их общие и отличительные черты. В контексте данной проблематики приведена теория множественного интеллекта Г.Гарднера, который определяет лингвистический и музыкальный интеллект как отдельные подвиды, указывая на их тесную взаимосвязь и общую плоскость, а также классификация музыкальных способностей, разработанная Б.Тепловым. Учитывая известные дефиниции этих понятий, предложено собственную концепцию соотношений музыкальных способностей и музыкального интеллекта. Сделано вывод, что общие принципы и свойства музыкальных и лингвистических способностей могут послужить теоретической базой для проведения многочисленных исследований в области овладения родным и иностранным языком, а также в инновационных системах раннего музыкального развития.

Ключевые слова: лингвистические способности, музыкальные способности, музыкальный интеллект, теория множественного интеллекта Г.Гарднера.

Summary

Poplavska-Meljnychenko, J.V.

The common and different principles of the development of musical and linguistic capacities in the aspect of general personality development

In this article musical and linguistic capacities, the nature of their origin, the process of their formation and development are considered and their common and different principles are revealed. In the context of the given problems Howard Gardner's theory of Multiple Intelligences is cited which defines musical and linguistic intelligences as belonging to different subdivisions noting their close connection and common area, also the musical capacities classification designed by B. Teplov is mentioned. Taking into consideration the known definitions of these notions an original concept of correlation between musical capacities and musical intelligence is suggested. The conclusion has been made that the common principles and properties of musical and linguistic capacities can serve as the theoretical basis for conducting numerous researches in the sphere of mastering one's mother tongue and a foreign language as well as in the innovative systems of early musical development.

Key words: linguistic capacities, musical capacities, musical intelligence, H. Gardner's theory of Multiple Intelligence.

УДК[78.083:005.412]–029:9(045)

Путішина Л.О.

аспірант Національного педагогічного
університету імені М.П.Драгоманова
(м. Київ)

Становлення та еволюція музичних жанрів: історичний аспект

У статті розглядається еволюція музичних жанрів від зародження до сучасності. Головний акцент поставлений на історію становлення, з охопленням найзагальніших історичних процесів, та виявленням стрижневих факторів у розвитку музичного мистецтва. Жанр акумулює широкий спектр осягнення художньо-образного змісту мистецьких творів, усвідомлення фундаментальних понять поєднання змісту і форми художніх явищ. Визначено, що музичні жанри виникали у певну епоху, та формувалися під впливом смаків, які складаються у людей даної епохи та країни, втілюючи риси цієї епохи, життєвого устрою і поведінки людей. В розумінні жанру лежить ключ до осмислення специфіки відображення дійсності, відношенні типового та індивідуального в художньому образі, об'єктивного існування змісту музичного твору, саме через жанр «розшифровуються» художньо-логічні процеси, які відбуваються в музиці.

Ключові слова: жанр, музичний жанр, музичне мистецтво.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Вивчення мистецтва неможливо без звернення до поняття жанру, що акумулює широкий спектр осягнення художньо-образного змісту мистецьких творів,

усвідомлення фундаментальних понять поєднання змісту і форми художніх явищ, виявлення і розуміння сутнісних ознак художнього пізнання та відтворення дійсності у мінливих соціально-історичних умовах. Аналізуючи твори мистецтва, ми в першу чергу посилаємось до жанрових першооснов та жанрових зв'язків, тому що саме жанр є тією багатоскладовою, сукупною генетичною (можна навіть сказати генною) структурою, своєрідною матрицею, по якій створюється те або інше художнє ціле [4, с. 94-95].

Таким чином, визначаючи жанр ключовим поняттям у розумінні мистецтва, що забезпечує диференціацію осягнення різновидів форм та змісту художніх творів, вважаємо ефективним напрямом у вивченні майбутніми учителями музики мистецтва жанровий підхід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми... Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що не зважаючи на наявність достатньої їх кількості, (праці А.Альшванга, С.Назайкінського, С.Скребкова, А.Сохора, В.Цукермана, Б.Яворського, в яких розглядаються системи жанрової класифікації; праця К.Зенкіна, в якій описується історія жанру мініатюри XIX-XX ст., та інші праці вітчизняних та зарубіжних науковців, в яких висвітлюється історія окремих жанрів), проблемі становлення та еволюції музичних жанрів, який би охоплював весь період від зародження до сучасності приділено мало уваги.

Формулювання цілей статті... Метою статті є висвітлення історичних етапів розвитку музичного мистецтва, та загального огляду становлення та еволюції музичних жанрів.

Виклад основного матеріалу... Зазначимо, що у сучасній довідниковій літературі поняття «жанр» (франц. Genre, від лат. Genus – рід, вид) – тлумачиться як «вид творів мистецтва, який характеризується своєрідними спільними ознаками; різновид» [5]. Науковці у галузі мистецтвознавства та естетики стверджують, що жанри (різновиди художніх творів) історично визначені у всіх видах мистецтва, являють собою єдність специфічних властивостей форми та змісту. Так, В.Ферман визначає жанр як поняття музично-композиційне, музично-стилістичне, музично-сюжетне [7, с. 48– 49], В.Цукерман – як «типізований зміст». Виразно ця думка відображена у О.Царьової, яка зазначає, що поняття жанру існує у всіх видах мистецтва, але у музиці, в силу специфіки музичних образів, має особливе значення: воно стоїть ніби на межі категорії змісту і форми, та дозволяє судити про об'єктивний зміст твору, виходячи з комплексу використаних виконавських засобів... Типізація музичного змісту в конкретній музичній формі складає сутність поняття музичного жанру [3, с. 383, 387].

Музичні жанри не існують поза часом, поза історією, – кожен з них виникає у певну епоху, та формується під впливом смаків, які складаються у людей даної епохи та країни, втілюючи риси цієї епохи, життєвого устрою і поведінки людей. Кожна історична епоха висуває в музиці свій ідейно-художній зміст, своє коло образів. Найбільш типові образи багаторазово відтворюються у музиці, поступово складаються, кристалізуються характерні для них ознаки – так створюється жанр, а сукупність жанрів створює музичний відбиток епохи. Таким чином жанри, покликані до життя даною епохою, можуть змінюватись, а іноді і зовсім сходити зі сцени. З іншого боку, з'являються і нові жанри, які породжуються вимогами епохи та виражають її дух.

Зародження елементів музичних жанрів відбувалося на ранньому історичному етапі становлення музики – в первісно-общинному суспільстві. Для музики того часу був характерний нерозривний (синкретичний) зв'язок з працею, рухом, мовою людини, її життям і побутом. Саме цей тісний зв'язок музики з певним призначенням зумовив її жанровий поділ на п'ять першооснов: моторність, декламаційність музики, сигнальність, та звукообразальність, які у чистому вигляді, або у численних своїх комбінаціях стали основою усіх наступних більш складних жанрів.

На наступному, після первісно-общинного, історичному етапі розвитку музики, в масово-побутових та давніх культових, обрядових жанрах оформились перші жанрово-стильові системи. Певна життєва функція, прикладний характер цих жанрів, тісний їх зв'язок з діяльністю людини вплинули на формування їх образного строю, визначили їх стилістичні і композиційні риси, і стали немовби «генетичними» кодами для розуміння жанрів професійної музики (театральних та концертних), які виникли на пізнішому історичному етапі, та відобразили більш високий щабель розвитку музичної свідомості.

Широкою діяльністю професійних музикантів позначилась музична культура рабовласницьких та ранньофеодальних країн стародавнього світу, де перші служили в храмах, при дворах знаті, брали участь в масових обрядах. Саме в цей період вперше, окрім практичної та духовної функції, в музиці почали відособлюватися естетичні функції – так в Стародавній Греції проводились змагання музикантів, що виконували пісні та інструментальні п'єси. Розвинулись прості вокальні і танцювальні жанри, в багатьох з яких музика, поезія і танець зберегли первісну єдність.

В епоху середньовіччя в Європі склалася музична культура нового типу – феодальна, та оскільки панівною в усіх сферах життя в цю епоху була церква, професійне музичне мистецтво концентрувалось в храмах та монастирях. В VI-VII ст. в Західній Європі сформувалась суворо регламентована система одноголосної духовної музики – григоріанський спів. На початку другого тисячоріччя зародилось багатоголосся, сформувались нові жанри вокальної та вокально-інструментальної (хорової та органної) музики – органум, мотет, пізніше – меса.

У Візантії та, пізніше, у Київській Русі духовна музика утворила систему знаменного співу, який фіксувався спеціальною крюковою нотацією. Поряд з духовною музикою розвивалось також світське музикування – спочатку серед придворних музикантів, пізніше – напівпрофесійне мистецтво лицарів,

трубадурів і труверів у Франції, менестрелів в Німеччині. До вжитку почали входити нові інструменти, значна частина яких надходила зі Сходу, виникли інструментальні ансамблі. В селянському середовищі розвинувся фольклор, розповсюдилось також мистецтво народних артистів, скоморохів.

В епоху Відродження в Західній та центральній Європі розпочався процес перетворення феодальної музичної культури на буржуазну. На основі ідеології гуманізму розквітло світське мистецтво. Музика, поступово вивільняючись від суворих канонів, почала проявляти індивідуальний початок. В професійній музиці досягло своїх вершин хорове багатоголосся в жанрах меси, мотета, та світських пісень, де використовувались складні поліфонічні прийоми – поліфонії строгого стилю.

Процес переходу в Європі від музичної культури феодального типу до буржуазної тривав впродовж XVII-XVIII ст., результатом якого було остаточне закріплення загального панування світської музики. Поряд з музикуванням в аристократичних салонах розвинулось публічне музичне життя. В композиторській творчості цей період був представлений такими художніми стилями, як класицизм, бароко, рококо. Поряд з існуючими вже монументальними жанрами меси та ораторії в цей період виникла та невдовзі стала провідним жанром опера. В кінці цього періоду розпочалось формування жанрів симфонії та балету. В країнах, де в цей час тривав процес становлення націй (Італія, Франція, Англія, частково Німеччина) сформувались високорозвинені національні музичні культури. Так в Італії зародилась опера, ораторія і кантата, оновились інструментальна музика (творчість А.Вівальді, А.Кореллі). У Франції – опера-балет (Ж.Б.Люлі), нові форми клавирних мініатюр (творчість Рамо та Куперена); в Англії – клавирна школа верджиналістів. Вершиною композиторської музики цього періоду стала творчість видатного німецького композитора Й.С.Баха, який у традиційні жанри – капричіо, токату, фантазію і фугу привніс віртуозний розмах та патетичний тон органної композиції, і започаткував новий жанр – концерт для клавіра з оркестром.

В українській та російській музиці цього періоду тривав розвиток хорових жанрів – хорових концертів (творчість М.Березовського, Д.Бортнянського та А.Веделя). В культовій музиці зазнав свого розквіту партесний спів. В Росії почали з'являтися також перші опери, написані за взірцем італійських.

Видатним досягненням другої половини XVIII ст. стало формування віденської класичної школи, представниками якої був Й.Гайдн, В.Моцарт та Л.ван Бетховен. Саме в цей період в основному сформувався склад сучасного симфонічного оркестру, жанри симфонії, сонати, тріо, квартету та квінтету. В сонатному *allegro* зародився, а пізніше, в творчості Бетховена сформувався новий метод музичного мислення – симфонізм. Суттєвого реформування в творчості В.А.Моцарта та К.Ф.Глюка зазнав оперний жанр.

Розвиток європейської музики кінця XVIII – початку XIX ст. пройшов під впливом Великої французької революції, яка не тільки породила цілу хвилю масово-побутової музики (марші, героїчні пісні, в тому числі Марсельезу), але й знайшла відгук в усіх музичних жанрах. В цей період музика з аристократичних салонів виходить на більш широкі майданчики, доступні широкому колу слухачів.

В композиторській творчості XIX ст. затвердився романтизм, для якого були характерні: загострена увага до емоційного світу людини, індивідуалізація та драматизація лірики, протиставлення особистості дійсності, ідеалу та реальності, інтерес до національної своєрідності, звернення до історичних, легендарних та народно-побутових сюжетів, більш вільна трактовка музичних жанрів та тяжіння до синтезу мистецтв. Результатом такого тісного взаємопроникнення музики і літератури стала поява інструментальної балади Шопена, симфонічної поеми Ліста; з'явилися програмні музичні твори під впливом картин художників, наприклад: Ф.Ліст "Обручини" за Рафаелем Санті "Обручини Марії"; внаслідок зв'язку музики з архітектурою виник твір Ф.Ліста "Капела Вільгельма Теля", синтетичні жанри утворились також в межах музичного мистецтва – вальс-каприс, вальс-фантазія, фантазія-експромт.

Фортепіанне мистецтво XIX ст. засвоїло засоби симфонічних, пісенно-романсових і оперних жанрів, особливо повно в ньому проявилися зв'язки з вокальною музикою.

З середини XIX ст. виник жанр оперети. В професійній творчості виокремилась самостійна лінія легкої музики, до якої належать, наприклад, вальси І.Штрауса. Народилась естрадна музика, як самостійна галузь музичної діяльності.

Період кінця XIX – початку XX ст. в європейській музиці охарактеризувався пошуками нових засобів виразності, експериментів, великою кількістю стильових течій. Характерним явищем світової культури стала тісна взаємодія культур різних країн світу, які до цього моменту розвивалися відокремлено.

В першій половині XX ст., поряд з продовженням традицій пізнього романтизму, (творчість Г.Малера, Р.Штрауса, С.Рахманінова, К.Шимановського), виникли нові стильові напрямки – імпресіонізм (К.Дебюссі, частково М.Равель), експресіонізм (А.Шенберг, А.Берг), неокласицизм (П.Хіндеміт, частково І.Стравінський), все більшого відособлення зазнали індивідуальні композиторські стилі. Значну увагу композитори приділяли дослідженням глибинних шарів музичного фольклору та його інтеграції в композиторську творчість (Бела Барток, рання творчість І.Стравінського, частково Г.Свірідова, В.Лютославського, українських композиторів Б.Лятошинського та Л.Ревуцького).

Інтенсивні пошуки нових композиторських засобів призвели до значного розширення поняття та застосування тональності, а в творчості ряду композиторів – до повної відмови від тональної системи, до атональності, та винайдення нових засобів звуковисотної організації, додекафонії, а пізніше – серіалізму.

Повоєнні роки поглибили експериментаторські тенденції попередніх років – у 1950-ті роки виникли перші електронні експериментальні студії, на зміну серіалізму прийшла алеаторика, у 1960-ті р. авангардні течії проникли до радянської музики, яка до цього моменту розвивалася у руслі соцреалізму.

Радикальні зміни в соціально-економічному устрої відкрили нову епоху в розвитку масової культури, яка увібрала в себе цілу низку музичних напрямів. В 1920-х – 30-х рр. в США та країнах Європи масовою музичною культурою став джаз, на теренах СРСР — масова радянська пісня.

Останню третину ХХ ст. в музиці розглядають під знаком постмодерну. Для музики стає характерним поєднання різних музичних стилів та жанрів – полістилістика, коли вже зникають кордони між «високим мистецтвом» та кітчем.

У ХХ ст. використання досвіду поєднання жанрів на основі синтезу мистецтв отримало широке застосування. Прикладом поєднання музики з літературою може слугувати: «Казка» Л.Метнера, «Легенда» С.Прокоф'єва, «Афоризми» Д.Шостаковича; музики з живописом: М.Мусоргського «Картинки з виставки», М.Чюрльоніса (художника та композитора) – картини: «Соната сонця», «Фуга»; музики з наукою та технікою: світломузика О.Скрябіна – поема вогню «Прометей»; кіномузика, телемузика, радіомузика – фільм-балет, фільм-опера, радіоораторія, музика до телефільмів та телевістав; електронна, магнітофонна музика – нові види музики, з використанням на відміну від традиційних інструментів різноманітної апаратури – генераторів, синтезаторів, магнітофонів та ін..

З вищеприведеного видно, що стрімкість еволюції музичного мислення в нашу епоху – загальновідомий факт, що не потребує доказів. Уся ж музика ХХ-ХХІ ст. представляється грандіозним катаклізмом, що потрясає самі основи традиційного музичного мислення, новаторство в ній давно переступило не тільки всі колишні межі музики, але часом і межі музики взагалі.

Висновки... Таким чином жанри, що склалися у музично-історичній практиці еволюціонували, відгукуючись на естетичні ідеї часу, відображаючи національну своєрідність композиторських шкіл, та знаходили індивідуальне втілення у творчості композиторів. У зв'язку з історичною необхідністю виникали одні жанри, та сходили з історичної арени інші. Процес еволюції жанрів підпорядковувався принципу «хвилі»: зародження елементів нового жанру у надрах існуючої жанрової системи, його відокремлення в самостійну жанрову систему, її стабілізація в певну історичну епоху, або в творчості певного композитора, досягнення кульмінації в розвитку жанру і розчинення жанру в іншій жанровій системі або зникнення його на певний історичний час.

Аналізуючи еволюцію жанрів можна вказати на дві тенденції: розвиток жанру зсередини, за рахунок удосконалення виразних засобів жанру, що веде до збереження індивідуальної неповторності жанру, збагачення його образної сфери; та розвиток жанрів за рахунок їх взаємодії, що веде до синтетичних жанрів.

Отже, в практичній роботі майбутніх учителів музики розуміння жанрових зв'язків стане тим потужним поштовхом, за допомогою якого вони будуть краще розбиратись у типах музичних творів, охоплювати їх загальний характер, відчувати логіку побудови, що у свою чергу, допоможе глибше проникнути у зміст музики, та відчутти насаєду від неї. Це обумовлено тим, що саме в розумінні жанру лежить ключ до осмислення специфіки відображення дійсності, відношенні типового та індивідуального в художньому образі, об'єктивного існування змісту музичного твору, саме через жанр «розшифровуються» художньо-логічні процеси, які відбуваються в музиці.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кашкадамова Н.Б. Історія фортеп'янного мистецтва. ХІХ сторіччя: Підручник / Н.Б.Кашкадамова. – Тернопіль: АСТОН, 2006. – 300 с.
2. Кашкадамова Н.Б. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах. Навч. посібник / Н.Б.Кашкадамова. – Тернопіль: СМП «АСТОН», 1998. – 608 с.
3. Музична енциклопедія / Гл. ред. Ю.В.Келдыш. – М., 1982.- Т.2.- С. 383-388
4. Назайкинский Е.В. Стиль и жанр в музыке: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е.В.Назайкинский. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2003. – 248 с.
5. Новый тлумачний словник української мови у трьох томах. Т. 1. / укл. В.Яременко, О.Сліпушко. – К.: АКОНІТ, 2008. – 926 с.
6. Хохлов Ю.Н. Изменяющееся и неизменное в эволюции музыкального мышления / Ю.Н. Хохлов // Сборник «Проблемы традиции и новаторства в современной музыке». – М.: Сов. Композитор, 1982. – С. 52-104
7. Ферман В. Оперный театр / В.Ферман. – М., 1961. – С. 48-49

Аннотация

Путицына Л.А.

Становление и эволюция музыкальных жанров: исторический аспект

В статье рассматривается эволюция музыкальных жанров от зарождения до современности. Главный акцент сделан на истории становления, с охватом общих исторических процессов и определением главных факторов в развитии музыкального искусства. Жанр аккумулирует широкий спектр осмысления художественно-образного содержания произведений искусств, осознание фундаментальных понятий соединения содержания и формы художественных явлений. Определено, что музыкальные жанры возникали в определённую эпоху и формировались под влиянием вкусов, которые складывались у людей данной эпохи и страны внедряя черты этой эпохи, жизненных устоев и поведения людей. В понимании жанра лежит ключ к осмыслению специфики отражения действительности, отношения типичного и индивидуального в

художественном образе, объективного существования содержания музыкального произведения именно через жанр понимаются художественно-логические процессы, которые происходят в музыке.

Ключевые слова: жанр, музыкальный жанр, музыкальное искусство.

Summary
Putishyna L.O.

Formation and Evolution of Musical Genres: Historical Aspect

The evolution of musical genres from their origin to the present is examined in the article. The main accent is done on history of formation, with the scope of the most general historical processes and determination of the most important factors in development of musical art. A genre accumulates wide spectrum of comprehension of artistic-figurative content of the works of art, realization of the fundamental notions of combination of the content and the form of artistic phenomena. It is determined that musical genres appeared in the defined epoch and were formed under the influence of tastes, which emerged at the people of this epoch and the country, implanting the features of this epoch, principles of life and people's behaviour. In the understanding of the genre lies the key to comprehension of the specific character of reality reflection, relations of typical and individual in the artistic image, objective existence of the content of music work. Exactly through the genre we understand artistic-logical processes, which happen in music.

Key Words: genre, musical genre, musical art.

УДК 786.2.071.5: 929-051 В.Й.Гевал (477.43/44) (045)

Семчакевич С.Л.

викладач кафедри теорії та
методики музичного мистецтва

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(м.Хмельницький)

Реалізація особистісно-орієнтованого підходу в процесі навчання мистецтва як один із аспектів педагогічної діяльності В.Й.Гевал

У статті висвітлюється актуальна проблема реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання з ОМІ (фортепіано) на факультеті мистецтв ХГПА (з досвіду педагогічної діяльності В.Й.Гевал, відмінника освіти, старшого викладача кафедри теорії та методики музичного мистецтва). Втілюючи у своїй роботі три позиції особистісно-орієнтованого навчання Валентина Йосипівна Гевал завжди прагне до найповнішого розкриття можливостей суб'єкта мистецького навчання, вивчаючи при цьому стан розвитку його художнього сприймання, особливості пам'яті, мислення, уяви, емоційно-вольові характеристики, особливості естетичних переваг тощо. Як викладач гри на фортепіано, вона не обмежується увагою тільки до виконавсько-технічних можливостей учнів, завжди враховуючи особливості розвитку їх музичного слуху, смакові орієнтації, творчі можливості тощо.

Ключові слова: особистість, особистісно-орієнтований підхід, музичне мистецтво, педагогічна діяльність, В.Й.Гевал.

Постановка проблеми у загальному вигляді... На сучасному етапі у змісті вищої освіти відбуваються зміни в контексті глобальних тенденцій. Серед них найбільш важливими є орієнтація на особистість студентів в процесі навчання та створення сприятливих умов для їх саморозкриття. Проблема реалізації особистісно-орієнтованого підходу має стати засадничим началом також у вирішенні проблем теорії і методики навчання мистецтва [3, с.71].

Професійні якості викладача визначаються його знаннями загальної педагогіки, розумінням специфіки педагогіки мистецтва, володінням методикою викладання свого предмету і творчим використанням на власних уроках досвіду кращих педагогів-музикантів. А ще – ставленням до кожного учня (студента) як до унікальної особистості – самосвідомого відповідального суб'єкта власного розвитку і суб'єкта виховальної взаємодії, що потребує пошуку нових технологій навчання, де особливо перспективним стає особистісно-орієнтований підхід.

У цьому контексті великий інтерес для нас представляє педагогічна діяльність відмінника освіти, старшого викладача кафедри теорії та методики мистецтв Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії Валентини Йосипівни Гевал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми... Окреслена темою дослідження проблема є актуальною і її окремі аспекти представлені у доробку психологів, педагогів, методистів, зокрема: І.Бех, О.Бондаревська, Г.Балл, О.Бугайов, А.Бударний, І.Бугусов, Д.Дейкун, Ю.Зотов, Н.Клокар, С.Подмазін, В.Рибалко, В.Серіков, Н.Слободянюк, І.Стаднюк, А.Фасоля, Г.Федяй, І.Чередов, І.Якиманська та ін. Однак у системі професійної підготовки музикантів дана проблема з наукової точки зору найменш реалізована (Н.Антонець, Н.Дяченко, С.Олефір, О.Піхтар, Л.Яковенко та ін.). Звідси виникає потреба у вивченні досвіду реалізації особистісно-орієнтованого підходу в процесі навчання мистецтва кращих педагогів сьогодення.